

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie budowania ekosystemu finansowego dla przedsiębiorstw społecznych

(opinia rozpoznawcza)

(2016/C 013/23)

Sprawozdawcy: Ariane RODERT i Marie ZVOLSKÁ

Pismem z dnia 28 kwietnia 2015 r. Nicolas Schmit, minister pracy, zatrudnienia oraz gospodarki społecznej i solidarnej Luksemburga, działając na podstawie art. 304 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, w imieniu przyszłej prezydencji luksemburskiej zwrócił się do Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego o opracowanie opinii rozpoznawczej w sprawie:

budowania ekosystemu finansowego dla przedsiębiorstw społecznych.

Sekcja Jednolitego Rynku, Produkcji i Konsumpcji, której powierzono przygotowanie prac Komitetu w tej sprawie, przyjęła swoją opinię w dniu 8 września 2015 r.

Na 510. sesji plenarnej w dniach 16–17 września 2015 r. (posiedzenie z dnia 16 września 2015 r.) Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny stosunkiem głosów 204 do 2 (4 osoby wstrzymały się od głosu) przyjął następującą opinię:

1. Wnioski i zalecenia

1.1. EKES przyjmuje z zadowoleniem fakt, że prezydencja luksemburska w Radzie UE traktuje priorytetowo gospodarkę społeczną, a zwłaszcza stworzenie odpowiednio dopasowanego ekosystemu finansowego.

1.2. EKES apeluje do Komisji Europejskiej (KE), by nie straciła impetu w propagowaniu programu gospodarki społecznej i opracowywaniu stałych, wspomagających ram polityki dla rozwoju gospodarki społecznej. Trzeba to osiągnąć, odnawiając inicjatywę na rzecz przedsiębiorczości społecznej, w tym tworząc odpowiednio dostosowany ekosystem finansowy.

1.3. EKES podkreśla potrzebę postrzegania dostępu do finansowania jako jednego z elementów pełnego ekosystemu potrzebnego do rozwoju i wzrostu przedsiębiorstw gospodarki społecznej.

1.4. Idealny ekosystem finansowy dla przedsiębiorstw gospodarki społecznej obejmuje takie aspekty, jak wielopodmiotowe podejście oraz rozwiązania oparte na kapitale hybrydowym i cierpliwym wraz z systemami gwarancji, które oferują często instytucje finansowania społecznego wyznające te same wartości gospodarki społecznej.

1.5. KE powinna wspierać powstawanie nowych instrumentów, zapewniać uregulowania finansowe umożliwiające rozwój, propagować badania nad wartością dodaną inwestycji w przedsiębiorstwa gospodarki społecznej i zwracać się do państw członkowskich o przeprowadzanie wzajemnej oceny w tej dziedzinie.

1.6. EKES przyjmuje z zadowoleniem fakt, że gospodarka społeczna jest priorytetem w obecnym planie inwestycyjnym dla Europy⁽¹⁾, i apeluje do KE, by w pełni wykorzystała to postanowienie.

⁽¹⁾ Motyw 17 i art. 9 ust. 2.

1.7. KE powinna rozważyć, czy i w jaki sposób inwestycje o wpływie społecznym mogą być elementem ekosystemu finansowego przedsiębiorstw gospodarki społecznej i czy polityka realizowana w tym zakresie naprawdę wspiera rozwój tych przedsiębiorstw.

1.8. UE musi również uznać przedsiębiorstwa gospodarki społecznej, wprowadzając element wsparcia do rozporządzenia CRR ⁽²⁾. Byłoby to bardzo korzystne z punktu widzenia kredytowania gospodarki społecznej przez banki i nie miałyby żadnego wpływu na finanse publiczne.

1.9. Oprócz wsparcia finansowego ze strony szczebla UE konieczne jest, by KE zapewniła możliwości budowania zdolności, wytyczne i szkolenia dla rządów i najważniejszych zainteresowanych stron.

1.10. Państwa członkowskie powinny działać jako współinwestorzy w celu wsparcia ustanowienia etycznych funduszy, funduszy na rzecz innowacji społecznych i funduszy społecznych venture capital, a także ułatwienia publicznych systemów gwarancji. Powinny ponadto zastanowić się nad przeglądem możliwości zastosowania ulgi podatkowej od dochodów (dla osób indywidualnych i przedsiębiorstw) oraz innych zachęt podatkowych zarówno dla oszczędzających, jak i inwestorów w celu przyciągnięcia inwestycji do przedsiębiorstw gospodarki społecznej.

1.11. Przedsiębiorstwa gospodarki społecznej muszą podejmować inicjatywy na rzecz opracowania takich instrumentów, jak samodzielna kapitalizacja, finansowanie społecznościowe, udział w partnerstwach finansowania społecznościowego, gromadzenie swoich własnych zasobów i inicjowanie partnerstw.

1.12. Jednak uwolnienie pełnego potencjału przedsiębiorstw gospodarki społecznej wymaga, by wszystkie państwa członkowskie opracowywały i wdrażały krajowe plany działania w dziedzinie gospodarki społecznej w oparciu o szerokie podejście z udziałem zainteresowanych stron, w tym przedstawicieli społeczeństwa obywatelskiego.

2. Wstęp i kontekst

2.1. EKES **przyjmuje z zadowoleniem** fakt, że Luksemburg podczas swego przewodnictwa w Radzie UE kładzie nacisk na gospodarkę społeczną, uznając wkład gospodarki społecznej w zatrudnienie, sprawiedliwość społeczną i rozwój zrównoważony.

2.2. EKES wyraża zadowolenie, że prezydencja luksemburska UE zwróciła się o sporządzenie niniejszej opinii rozpoznawczej, której celem jest przeanalizowanie **koncepcji ekosystemu finansowego** z perspektywy przedsiębiorstw społecznych, a także głównych cech i warunków niezbędnych do stworzenia odpowiednich i skutecznych ram europejskich w zakresie finansowania gospodarki społecznej i inwestowania w nią.

2.3. EKES odnotowuje również, że prezydencja luksemburska w Radzie UE podkreśla fakt, iż **ograniczony dostęp do finansowania** (zwłaszcza odpowiednio dostosowanego) jest **barierą** dla wzrostu i rozwoju gospodarki społecznej, zgodnie z wcześniejszymi opiniami EKES-u ⁽³⁾, KE, Inicjatywą na rzecz przedsiębiorczości społecznej ⁽⁴⁾ i pracami OECD ⁽⁵⁾.

2.4. W wyniku kryzysu i nowych złożonych wyzwań stojących przed społeczeństwem europejskim wyłania się nowy **krajobraz społeczny**. Istnieje pilna potrzeba innowacji społecznych z udziałem wszystkich grup społecznych. Gospodarka społeczna jest istotnym sektorem gospodarki, w którym zatrudnienie znajduje ponad 14 mln osób ⁽⁶⁾ i który dostarcza istotnych rozwiązań w takich obszarach, jak na przykład tworzenie miejsc pracy i włączenie społeczne ⁽⁷⁾, przyczyniając się do inteligentnego, trwałego wzrostu gospodarczego sprzyjającego włączeniu społecznemu. Jednak w wielu państwach członkowskich sektor ten jest wciąż niewystarczająco rozwinięty. By uwolnić jego pełny potencjał, trzeba opracować wspomagający ekosystem, w którym dostęp do odpowiednio dopasowanego finansowania odgrywałby zasadniczą rolę.

⁽²⁾ http://ec.europa.eu/finance/bank/regcapital/legislation-in-force/index_en.htm

⁽³⁾ Dz.U. C 24 z 28.1.2012, s. 1, Dz.U. C 229 z 31.7.2012, s. 44, Dz.U. C 229 z 31.7.2012, s. 55, Dz.U. C 458 z 19.12.2014, s. 14.

⁽⁴⁾ COM(2011) 682 final.

⁽⁵⁾ <http://browse.oecdbookshop.org/oecd/pdfs/product/8409011e.pdf>

⁽⁶⁾ <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=en&pubId=7523>

⁽⁷⁾ http://www.oecd.org/cfe/leed/130228_Job%20Creation%20throughout%20the%20Social%20Economy%20and%20Social%20Entrepreneurship_RC_FINALBIS.pdf

2.5. W związku ze stałym **zaangażowaniem EKES-u na rzecz programu gospodarki społecznej** celem opinii jest przedstawienie szczególnej perspektywy przedsiębiorstw gospodarki społecznej, które z definicji wykorzystują zysk do realizacji głównej misji społecznej.

2.6. W celu ustrukturyzowania niniejszej opinii EKES przywołuje ponownie **definicję przedstawioną w strategii rzymskiej** ⁽⁸⁾, w której gospodarkę społeczną opisano jako wielość kształtowanych przez różnorodne warunki krajowe i socjalne form organizacyjnych, które mają jednak wspólne wartości, cechy i cele. Przedsiębiorstwa gospodarki społecznej obejmują różnorodne organizacje, w których człowiek ma pierwszeństwo przed kapitałem, takie jak spółdzielnie, towarzystwa ubezpieczeń wzajemnych, fundacje i stowarzyszenia, a także nowsze formy przedsiębiorstw społecznych. Trzeba podkreślić, że przedsiębiorstwa gospodarki społecznej należą do ludzi i/lub są tworzone przez ludzi, a nie przez system finansowy.

2.7. Trzeba również odnotować, że chociaż niniejsza opinia dotyczy tych kwestii, to nie porusza szczegółowo zagadnienia **inwestycji o wpływie społecznym** ani rozporządzenia dotyczącego **EuSEF**, które zostały omówione we wcześniejszych opiniach Komitetu ⁽⁹⁾.

3. Dostęp do finansowania – wyzwanie dla gospodarki społecznej

3.1. Jak zauważyła OECD ⁽¹⁰⁾, **obecne ramy finansowania nie odpowiadają** realiom i wymogom przedsiębiorstw gospodarki społecznej, co świadczy o potrzebie dostosowania kulturowego ram finansowych, prawnych i politycznych w celu opracowania odpowiednich narzędzi. By finansowanie społeczne miało zrównoważony charakter, trzeba przyjąć zintegrowane podejście, odmienne od tradycyjnego finansowania.

3.2. Jedną z kluczowych kwestii jest fakt, że **modele przedsiębiorczości w sektorze gospodarki społecznej** nie są wystarczająco znane i rozumiane. Brak pełnego uznania specyfiki tych modeli (takiej jak ograniczony podział zysku lub jego brak, koncentracja na użytkowniku lub potrzebach, wspólne podejmowanie decyzji, demokratyczne zarządzanie czy też współwłasność) utrudnia przedsiębiorstwom gospodarki społecznej dostęp do głównego finansowania i instrumentów wspierających ogół MŚP.

3.3. Przedsiębiorstwa gospodarki społecznej w większym stopniu niż inne modele biznesowe borykają się z tym, że **zasady rynku finansowego** nie zostały opracowane z myślą o wsparciu ich rozwoju. Rynki finansowe nie uwzględniają i nie nagradzają społecznej wartości dodanej tych przedsiębiorstw czy też ich misji świadczenia usług w interesie ogólnym. Obecnie otrzymują one wynagrodzenie wyłącznie za koszt świadczonych usług, a nie za tworzoną wartość społeczną. Ich zwrot z inwestycji wiąże się z tym, że wywierają głównie wpływ społeczny i mają niewielką finansową stopę zwrotu. Fakt, że misja społeczna jest istotniejsza od maksymalizacji zysku, może sprawić błędne wrażenie, że przedsiębiorstwa gospodarki społecznej są bardziej ryzykowne i mniej wiarygodne od innych. Badania, fakty i dane dowodzą czegoś wręcz przeciwnego ⁽¹¹⁾. Inwestycje w przedsiębiorstwa gospodarki społecznej nie są de facto kosztami, lecz inwestycjami w przyszłość, co przyczynia się do wzrostu stopy zatrudnienia, a także poprawia konkurencyjność i ogólny wkład gospodarczy państwa członkowskiego w dłuższej perspektywie.

3.4. Poczyniono szereg prób promowania instrumentów inwestycji społecznych w oparciu o strukturę tradycyjnych instrumentów finansowych. Ze względu na to, że logika kapitału prywatnego często idzie w parze z takimi aspektami, jak krótkoterminowe strategie pozbywania się kapitału, żądanie udziału w strukturze własności i podejście oparte na wysokim zwrocie z inwestycji, **instrumenty te nie działają w wypadku przedsiębiorstw gospodarki społecznej**, gdyż powyższe elementy są często bezpośrednio sprzeczne z modelami i działaniami biznesowymi tych przedsiębiorstw.

⁽⁸⁾ http://socialeconomyrome.it/files/Rome%20strategy_EN.pdf

⁽⁹⁾ Dz.U. C 458 z 19.12.2014, s. 14.

⁽¹⁰⁾ Zob. przypis 5.

⁽¹¹⁾ http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/—ed_emp/—emp_ent/documents/publication/wcms_108416.pdf

3.5. Takie kwestie, jak trudności ze zbyciem (podczas pracy z potrzebującymi) oraz ograniczone możliwości lub ich brak na rynku wtórnym, są źródłem dodatkowych komplikacji dla tradycyjnych inwestorów. Chociaż te instrumenty mogą z powodzeniem znaleźć się w niektórych przedsiębiorstwach (często maksymalizujących zysk i pełniących misję społeczną), przedsiębiorstwa gospodarki społecznej nadal wymagają **specjalnie dopasowanych instrumentów finansowych**.

4. Wspomagający i stabilny ekosystem finansowy

4.1. Niniejsza opinia dotyczy raczej cech i warunków potrzebnych do ulepszenia dostępu przedsiębiorstw gospodarki społecznej do finansowania niż wszechstronnego przeglądu szeregu dostępnych instrumentów finansowych. Prawdziwy potencjał przedsiębiorstw gospodarki społecznej można uwolnić wyłącznie pod warunkiem, że dostęp do finansowania jest częścią **odpowiednio dopasowanego i całkowicie zintegrowanego ekosystemu**, wraz z takimi elementami jak ramy prawne, rozwój przedsiębiorstw i różnorakie wsparcie, co pokazuje, że **inwestycje społeczne mają zarówno charakter finansowy, jak i niefinansowy**.

4.2. Chociaż Komitet dostrzega, że poprawa finansowania przedsiębiorstw gospodarki społecznej ma kluczowe znaczenie dla rozwoju i zrównoważenia, istotne jest odróżnienie finansowania ich struktur od finansowania ich działań. Zasadnicze znaczenie ma finansowanie obu tych aspektów, lecz rodzaje podejścia i instrumenty mogą się od siebie różnić. Rozwój finansowania społecznego dopasowanego do przedsiębiorstw gospodarki społecznej musi odbywać się z pewnością w kontekście promowania inicjatyw i działań społecznych. Należy go ponadto postrzegać jako sposób realizacji potencjału sektora, a nie cel sam w sobie.

4.3. Trzeba odnotować, że przedsiębiorstwa gospodarki społecznej mają **mieszane źródła dochodów**⁽¹²⁾, w których sprzedaż towarów i usług często łączy się ze środkami pochodzącymi od państwa. Przedsiębiorstwa te często polegają na łączeniu różnych strumieni finansowania, począwszy od funduszy na konkretny projekt czy też program oparty na celu politycznym, po zamówienia publiczne lub pozyskiwanie środków na ekspansję czy też nowe instrumenty.

4.4. W niektórych państwach członkowskich przedsiębiorstwa gospodarki społecznej polegają na **stałym wsparciu publicznym** i współpracują ściśle z władzami publicznymi, realizując wspólną politykę lub cel interesu ogólnego. Ponadto finansowanie publiczne jest szczególnie istotne w procesie innowacji (często związanym z prewencją) i na wczesnych etapach rozwoju tych przedsiębiorstw. EKES podkreśla zatem, że tej formy współpracy publicznej i wsparcia finansowego nie można narazić na szwank, poszukując zewnętrznych źródeł finansowania, i że jest to szczególnie istotne dla wsparcia powstawania i budowania sektora gospodarki społecznej w niektórych państwach członkowskich.

4.5. Korzystanie z różnych źródeł finansowania

4.5.1. **Finansowanie publiczne** jest wciąż głównym źródłem finansowania w wielu państwach członkowskich i przedsiębiorstwach gospodarki społecznej. Kluczowym elementem inicjatyw finansowania publicznego jest powiązanie misji społecznej przedsiębiorstwa gospodarki społecznej i celów polityki publicznej w oparciu o wspólne cele i wzajemne zaufanie. W tym kontekście EKES pragnie podkreślić związek z kontynuacją pakietu KE dotyczącego inwestycji społecznych⁽¹³⁾, a także swoje poparcie dla niej. Celem pakietu jest propagowanie innowacji polityki społecznej, w której istotną rolę odgrywałyby przedsiębiorstwa gospodarki społecznej. W wielu państwach członkowskich podstawowym źródłem dochodów dla tych przedsiębiorstw są zamówienia publiczne. Ich głównym zadaniem służącym wypełnieniu misji społecznej jest często świadczenie usług w interesie ogólnym. Uzyskane w ten sposób dochody przyczyniają się znacznie do stabilności finansowania. W wypadku zamówień publicznych jednym z kryteriów musi być przestrzeganie standardów społecznych, a zwłaszcza stosowanie układów zbiorowych.

⁽¹²⁾ Analiza KE: <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=en&catId=89&newsId=2149>.

Informator polityczny OECD: http://www.oecd.org/cfe/leed/Social%20entrepreneurship%20policy%20brief%20EN_FINAL.pdf.

⁽¹³⁾ <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1044>

4.5.2. Różne są instrumenty **finansowania prywatnego**: od tradycyjnych, takich jak banki komercyjne, anioły biznesu i kapitał wysokiego ryzyka, po darowizny, kapitał wysokiego ryzyka na cele dobroczynne i inwestorów wywierających wpływ społeczny. Chociaż niektóre z tych instrumentów mogą odpowiadać przedsiębiorstwom gospodarki społecznej, wydaje się, że stosowniejsze jest finansowanie społeczne przez jego wyspecjalizowanych dostawców.

4.5.3. Trzeba również zwrócić uwagę na **zainteresowanie osób indywidualnych** inwestowaniem w inicjatywy przedsiębiorstw gospodarki społecznej, zwłaszcza na szczeblu lokalnych społeczności. Platformy finansowania społecznościowego, darowizny i działalność charytatywna są głównym źródłem finansowania tych przedsiębiorstw.

4.5.4. **Sektor gospodarki społecznej** generuje środki w formie zysków zatrzymanych, do których zachęca często system ulg podatkowych. Możliwość gromadzenia zysków, które nie są dzielone wśród członków (niepodzielność rezerw), jest dla spółdzielni głównym narzędziem finansowania ich wzrostu. Innym instrumentem jest udział członków w finansowaniu swej własnej spółdzielni za pomocą dobrowolnych pożyczek (społecznościowych), które w niektórych państwach członkowskich regulują konkretne przepisy ⁽¹⁴⁾.

4.5.5. **Wyspecjalizowane instytucje finansowe, a także społeczne, etyczne i spółdzielcze banki** i charytatywna działalność społeczna oparta na funduszach wysokiego ryzyka zapewniają instrumenty stworzone specjalnie dla przedsiębiorstw gospodarki społecznej. Na przykład włoskie fundusze rozwoju spółdzielczości ⁽¹⁵⁾ mają na celu propagowanie i rozwijanie spółdzielni. Są one tworzone z wykorzystaniem 3 % pobranych od rocznych zysków spółdzielni przed opodatkowaniem. Kolejne przykłady to fundusz rozwoju CoopEst i CGM Finance Consortium, które są wewnętrznymi systemami finansowymi dostępnymi wyłącznie dla członków. Dostarczają one kredytów pomostowych i przezwyciężają problemy związane z dostępem do zwykłego systemu bankowego dzięki zdolności grupy do zawierania umów.

4.5.6. Budując rynek lub platformę dla tych **instrumentów**, trzeba zachować rozwagę i ocenić zachęty przyciągające kapitał. Podczas gdy stosowna polityka może przyciągnąć kapitał publiczny, kapitał prywatny można pozyskać za pomocą systemów zachęt podatkowych, podziału ryzyka i zaangażowania sektora gospodarki społecznej. Niemniej trzeba zachować równowagę między wszelkimi zachętami dla prywatnych dostawców finansowania a oczekiwanymi korzyściami finansowymi i społecznymi oraz wykorzystaniem zysków finansowych. Powinno to sprawić, że interes publiczny i ogólny, a także skuteczne wydatkowanie środków (publicznych) pozostaną głównym elementem inicjatywy.

4.6. *Zasadnicze kwestie do rozważenia podczas tworzenia sprzyjającego ekosystemu finansowego*

4.6.1. Tworzenie ekosystemu finansowego dla przedsiębiorstw gospodarki społecznej opiera się na opracowaniu **wielopodmiotowego podejścia** obejmującego zasoby i instrumenty. Ta forma wielopodmiotowych systemów oraz systemu finansowania społecznościowego i solidarnego łączy w sobie zarówno środki pieniężne, jak i niepieniężne. Opiera się na zaufaniu i wsparciu finansowym z udziałem szeregu podmiotów (przedsiębiorstw, oszczędzających, źródeł publicznych, funduszy emerytalnych i instytucji finansowych itp.), które nawiązują relacje (pośrednictwo finansowe, socjalizacja i kontakty służące wsparciu) oparte na wspólnych celach i zasadach. Skuteczność tego podejścia jest wyraźnie widoczna na przykład w Quebecu i trzeba się nad nią głębiej zastanowić w kontekście europejskim ⁽¹⁶⁾.

4.6.2. Zasadnicze znaczenie ma to, by wsparcie finansowe było planowane w oparciu o **podejście uwzględniające cykl życiowy**. Dotacje lub pilotażowe programy finansowania często zawodzą w drugiej fazie w związku z brakiem odpowiednich instrumentów umożliwiających przedsiębiorstwom gospodarki społecznej rozwinięcie działalności i osiągnięcie stabilności. Dla każdego etapu rozwoju trzeba opracować konkretne narzędzia i wspomagające ramy polityczne: przed rozpoczęciem działalności, podczas rozpoczynania działalności/na etapie pilotażowym, a także podczas konsolidacji i wzrostu, zaspokajając określone potrzeby na każdym z tych etapów.

⁽¹⁴⁾ Zob. na przykład włoską ustawę nr 127/71.

⁽¹⁵⁾ Włoska ustawa 59/92.

⁽¹⁶⁾ http://www.reliess.org/centredoc/upload/FinanceQc_va.pdf

4.6.3. Tradycyjny kapitał wysokiego ryzyka opiera się na szybkim zwrocie z inwestycji, co zazwyczaj wiąże się z możliwością wywierania wpływu poprzez własność. Gospodarce społecznej szczególnie trudno z niego korzystać i jest on sprzeczny z modelami i działaniami biznesowymi przedsiębiorstw w tym sektorze. Dlatego też zasadnicze znaczenie w tym kontekście ma zapewnienie **systemów gwarancji i mechanizmów współinwestowania** w celu podziału odpowiedzialności i ryzyka. Podczas opracowywania systemów łagodzących pierwsze ryzyko finansowania trzeba zastanowić się nad zastosowaniem dobrych praktyk w zakresie już istniejących systemów gwarancji (często ze środków publicznych).

4.6.4. Dostawcy finansowania w sektorze gospodarki społecznej mają często wszelkie dane po temu, żeby zapewnić wsparcie finansowe i niefinansowe, takie jak programy gotowości inwestycyjnej oraz **ogólne wytyczne i wsparcie rozwoju przedsiębiorstwa**. Tego rodzaju wsparcie ma kluczowe znaczenie dla zmniejszenia ryzyka porażki. W tym wypadku trzeba również wziąć pod uwagę doradztwo finansowe i edukację finansową.

4.6.5. Głównym elementem finansowania społecznego musi być **pomiar wpływu społecznego** ⁽¹⁷⁾ w celu wykazania wpływu społecznego powstającego równoległe do zwrotu finansowego. Jest to jedyny sposób ukazania pełnej wartości działania przedsiębiorstw gospodarki społecznej, a także pełnego zakresu zwrotu z inwestycji (zarówno społecznego, jak i finansowego).

4.7. Ekosystem oparty na kapitale hybrydowym

4.7.1. Szczególną uwagę trzeba zwrócić na **hybrydowe formy finansowania**, które postrzega się jako lepiej dostosowane do przedsiębiorstw gospodarki społecznej, gdyż łączą w sobie elementy oceny wspólnego dobra z zachętami finansowymi. Kapitał hybrydowy łączy element dotacji (dotacji publicznych, funduszy dobroczynnych, darowizn) z kapitałem własnym i instrumentami podziału długu/ryzyka. Instrumenty finansowania o charakterze kapitału hybrydowego obejmują dotacje podlegające zwrotowi, pożyczki umarzalne, dotacje zamienne i umowy o podziale dochodów. Kapitał hybrydowy opiera się często na ścisłym powiązaniu kapitału publicznego i prywatnego oraz wspólnego celu politycznego, a także na zrównoważeniu interesów zainteresowanych stron za pomocą współzależności.

4.7.2. Inne rozwiązania finansowe odpowiednie dla przedsiębiorstw gospodarki społecznej obejmują **cierpliwe formy kapitału**. Na przykład we Francji i w prowincji Quebec w Kanadzie ⁽¹⁸⁾ gwarancja społeczna/solidarności i fundusze inwestycyjne łączą kapitał z różnych źródeł i od różnych zainteresowanych stron, takich jak osoby indywidualne, fundusze publiczne i fundusze emerytalne, dostarczających instrumentów dłużnych i kapitałowych opartych na zasadach niższego (od tradycyjnego kapitału wysokiego ryzyka) zwrotu w dłuższym okresie (ponad 7 lat). To drugie jest szczególnie istotne, gdyż działalność przedsiębiorstw gospodarki społecznej często zależy od ciągłości usług.

5. Zalecenia polityczne

5.1. Zważywszy na różnice w całej Europie i szeroki zakres potrzeb w sektorze gospodarki społecznej, sformułowano następujące zalecenia, pogrupowane w oparciu o obowiązki decydentów poszczególnych szczebli.

5.2. Instytucje europejskie

5.2.1. Instytucje UE powinny odgrywać wspomagającą rolę katalizatora, mobilizując wszystkie zainteresowane strony w ekosystemie finansowym przedsiębiorstw gospodarki społecznej. Ponadto muszą nadal wykazywać się zaangażowaniem na rzecz rozwoju gospodarki społecznej w Europie, zapewniając **wspomagające ramy polityczne do ogólnego rozwoju gospodarki społecznej** poprzez odnowienie Inicjatywy na rzecz przedsiębiorczości społecznej.

5.2.2. KE powinna ponadto ukierunkować finansowanie na przedsiębiorstwa gospodarki społecznej poprzez pośredników w celu wsparcia tworzenia, testowania i **modernizacji nowych instrumentów**, dbając o to, by **regulacja sektora finansowego umożliwiła**, a nie utrudniała ten rozwój.

⁽¹⁷⁾ Dz.U. C 170 z 5.6.2014, s. 18.

⁽¹⁸⁾ <http://capfinance.ca>

5.2.3. KE powinna się również zastanowić nad przetestowaniem lżejszego systemu regulacyjnego w celu przyciągnięcia kapitału do sektora gospodarki społecznej.

5.2.4. KE powinna rozważyć, w jaki sposób **instrumenty finansowania społecznościowego lub ekonomii dzielenia się** mogą wesprzeć przedsiębiorstwa gospodarki społecznej. Powinna ponadto zastanowić się nad zorganizowaniem „prezentacji” finansowania społecznościowego i inicjatyw partycypacyjnych ukierunkowanych na przedsiębiorstwa gospodarki społecznej. Na szczeblu państw członkowskich istnieją już takie przykłady, które mogą zostać powiązane z platformą innowacji społecznej i programami „Horyzont 2020”.

5.2.5. KE powinna propagować badania nad **społeczną wartością dodaną inwestycji w przedsiębiorstwa gospodarki społecznej**. Można by się zastanowić między innymi nad tym, w jaki sposób tworzy i uwzględnia się społeczną i gospodarczą wartość dodaną, a także nad skutecznością różnych instrumentów finansowych.

5.2.6. EKES przyjmuje z zadowoleniem fakt, że gospodarka społeczna jest **priorytetem w obecnym planie inwestycyjnym dla Europy**, i apeluje do KE, by w pełni to wykorzystała. Trzeba wziąć szczególnie pod uwagę inwestycje kapitałochłonne, takie jak opieka zdrowotna i społeczna. Z punktu widzenia wszystkich inwestycji istotne jest uwzględnienie w ratingu inwestycyjnym i przy wyborze inwestycji kryterium interesu ogólnego, by lepiej uchwycić społeczną wartość dodaną.

5.2.7. W ramach unii rynków kapitałowych coraz większe znaczenie ma pojawianie się inwestycji w zarządzanie w zakresie środowiska, zarządzanie społeczne i ład korporacyjny, a także fakt, że finansowanie publiczne i prywatne mogą ze sobą współdziałać w celu usprawnienia aspektów związanych z ofertą inwestycyjną. Istotne jest, by w ramach swej działalności regulacyjnej KE zapewniła **powiązanie promowania rozwoju przedsiębiorstw gospodarki społecznej z propozycjami w sprawie unii rynków kapitałowych**.

5.2.8. Fundusze europejskie odgrywają szczególną rolę we wspieraniu przedsiębiorstw gospodarki społecznej. **Europejskie fundusze strukturalne i inwestycyjne** można by wykorzystać jako motor działania państw członkowskich, dostarczając gwarancji lub dźwigni finansowej w celu zachęcania do tworzenia funduszy socjalnych w całej Europie. KE powinna wykorzystać **fundusze EaSI i COSME** do zwiększenia zdolności inwestycyjnej pośredników finansowych i gotowości inwestycyjnej przedsiębiorstw gospodarki społecznej. Wskazane jest ponadto, by zapewniła zrównoważony udział w programie „Horyzont 2020”, umożliwiając przedsiębiorstwom uczestnictwo w projektach integrujących. KE powinna ściśle **monitorować** absorpcję tych funduszy przez przedsiębiorstwa gospodarki społecznej, a także sporządzać na ten temat **sprawozdania**, zarówno z perspektywy politycznej, jak i technicznej.

5.2.9. KE oraz EBI/EFI powinny zadbać o to, by mechanizmy finansowania na szczeblu UE, w tym plan działania dotyczący finansowania MŚP, były dostępne dla przedsiębiorstw gospodarki społecznej, poprzez stałe **uwzględnianie przedsiębiorstw gospodarki społecznej w polityce MŚP oraz w instrumentach finansowania**, a także poprzez **uproszczenie procedur**. Kluczową kwestią jest konkretna wzmianka o „przedsiębiorstwie gospodarki społecznej”, by zwiększyć jego widoczność i zapewnić uwzględnienie różnych przedsiębiorstw.

5.2.10. KE powinna rozważyć, czy **inwestycje o wpływie społecznym** mogą być elementem ekosystemu finansowego przedsiębiorstw gospodarki społecznej, a jeśli tak, to w jaki sposób i pod jakimi warunkami. W tym kontekście ciekawe będą doświadczenia i testy związane z partnerstwem EFI stymulującym wpływ społeczny, a także niedawne uruchomienie programów gwarancji KE ⁽¹⁹⁾. Ponadto w ostatnich sprawozdaniach OECD ⁽²⁰⁾ i EMES ⁽²¹⁾ zawarto istotne informacje o tym, czy instrument obligacji społecznych i związana z nim polityka naprawdę wspierają rozwój przedsiębiorstw gospodarki społecznej.

⁽¹⁹⁾ <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1084>

⁽²⁰⁾ <http://www.oecd.org/cfe/leed/SIBsExpertSeminar-SummaryReport-FINAL.pdf>

⁽²¹⁾ http://5emesconf.exordo.com/files/papers/101/final_draft/Godina-Maier-Barbetta_-_Paradoxes_and_Potentials_of_Social_Impact_-_Bonds_-_16_06_2015.pdf

5.2.11. Rozporządzenia finansowe Bazylea III zagrażają ekosystemowi finansowemu gospodarki społecznej. Istotne jest, by rozporządzenia zachowały „różnorodność biologiczną” systemu finansowego, zamiast wprowadzania arbitralnych przepisów. Należy się zająć traktowaniem pożyczek dla gospodarki społecznej zgodnie z obecnymi normami ostrożnościowymi (Bazylea III, pakiet CRD IV/CRR). Obecnie pożyczki dla przedsiębiorstw społecznych nie uprawniają do żadnych ulg w bilansie, chociaż sektor nie jest uznawany za ryzykowny, i nie zachęca się do udzielania mu kredytów. Wręcz przeciwnie, zgodnie z **czynnikiem bilansującym** MŚP zawartym w rozporządzeniu w sprawie wymogów kapitałowych (CRR) UE uznała ulgę w kapitale dla banków udzielających kredytu MŚP i gospodarstwom domowym. UE musi również uznać przedsiębiorstwa gospodarki społecznej, zapewniając **współczynnik wsparcia tych przedsiębiorstw**, na przykład poprzez zmianę obecnego art. 501 ust. 1 CRR. Byłoby to bardzo korzystne z punktu widzenia kredytowania gospodarki społecznej przez banki i nie miałyby żadnego wpływu na finanse publiczne.

5.2.12. Ze względu na to, że innowacja finansowa w gospodarce społecznej ma miejsce przede wszystkim na szczeblu lokalnym, regionalnym i krajowym, KE ma wszelkie dane po temu, żeby zebrać innowacyjne instrumenty i rozwiązania, a także się nimi podzielić w celu dostarczenia dowodów do decyzji dotyczących polityki. W tym kontekście przydatne byłoby ogólnoeuropejskie **podsumowanie i monitorowanie** dzielenia się nowymi inicjatywami i instrumentami finansowymi na poziomie państw członkowskich.

5.2.13. Oprócz wsparcia finansowego ze strony szczebla UE konieczne jest, by KE zapewniła **wytyczne, szkolenia i budowanie zdolności** dla rządów i najważniejszych zainteresowanych stron. Dlatego też EKES apeluje o sporządzenie podręcznika zawierającego wytyczne, w jaki sposób budować ekosystem finansowy oraz projektować i wdrażać instrumenty finansowe dla gospodarki społecznej. Jednocześnie trzeba się dzielić dobrymi praktykami dotyczącymi ogólnych wytycznych na szczeblu państw członkowskich, takimi jak programy gotowości inwestycyjnej, i je stosować.

5.2.14. EKES przyjmuje z zadowoleniem zainteresowanie KE utworzeniem **grupy roboczej ds. finansów społecznych** we współpracy z grupą ekspertów KE ds. przedsiębiorczości społecznej (GECES). Mogłaby ona stanowić bazę zasobów do opracowywania polityki oraz monitorowania sytuacji i działań państw członkowskich.

5.2.15. Trzeba rozważyć **wzajemną ocenę** finansowania działań i struktur przedsiębiorstw gospodarki społecznej w celu zachęcenia państw członkowskich do dzielenia się instrumentami i najlepszymi praktykami.

5.2.16. KE powinna dokonać przeglądu korzyści i wyzwiań państw członkowskich dostarczających **zachęt podatkowych**. Jest to istotne dla przedsiębiorstw gospodarki społecznej, ale jest to również zachęta do przyciągnięcia kapitału od osób prywatnych oraz dostawców finansowania społecznego. Ten aspekt trzeba rozważyć w świetle tego, że przedsiębiorstwa gospodarki społecznej mają obecnie mniej korzystne warunki dostępu do finansowania (publicznego czy też prywatnego) w porównaniu z innymi przedsiębiorstwami.

5.3. Państwa członkowskie, władze lokalne i regionalne

5.3.1. Państwa członkowskie na szczeblu krajowym, regionalnym i lokalnym odgrywają kluczową rolę w zapewnianiu sprzyjającej polityki i wsparcia na rzecz rozwoju oraz wzrostu gospodarki społecznej. Niewiele państw członkowskich ma odpowiedni system wsparcia. EKES zachęca państwa członkowskie do **rozwinienia i wdrożenia krajowych systemów wsparcia dla gospodarki społecznej, zgodnie z Inicjatywą na rzecz przedsiębiorczości społecznej**. Szczególny nacisk trzeba położyć na dostęp do odpowiednio dopasowanego wsparcia finansowego na szczeblu krajowym i lokalnym/regionalnym. Te inicjatywy można by przedstawić w ramach GECES.

5.3.2. Państwa członkowskie mogłyby działać jako **współinwestorzy** w celu wsparcia ustanowienia etycznych funduszy, funduszy na rzecz innowacji społecznych i funduszy społecznych venture capital. Kluczowe znaczenie ma zapewnienie publicznych programów gwarancji lub przyciągnięcie kapitału z funduszy emerytalnych, unii kredytowych itp. za pomocą stosownej polityki.

5.3.3. Państwa członkowskie powinny ocenić możliwości zabezpieczenia środków finansowych za pomocą **państwowych funduszy gwarancyjnych**, by zapewnić dostęp gospodarki społecznej do tradycyjnego finansowania.

5.3.4. Państwa członkowskie mogą rozważyć **kapitalizację społecznych funduszy inwestycyjnych** poprzez zastanowienie się nad możliwością ulgi podatkowej od dochodu (osób indywidualnych i przedsiębiorstw), a także nad innymi zachętami podatkowymi zarówno dla oszczędzających, jak i dla inwestorów w celu przyciągnięcia inwestycji do przedsiębiorstw gospodarki społecznej. Jednak motywacją do wprowadzenia zachęt podatkowych powinno być tworzenie wartości społecznej przez te przedsiębiorstwa.

5.3.5. Podobnie jak uczyniła to już wcześniej KE⁽²²⁾, EKES apeluje do państw członkowskich o opracowanie odpowiednich uregulowań gospodarki społecznej dotyczących **mikrofinansowania**.

5.3.6. Pośrednicy finansowi odgrywają kluczową rolę w rozwoju gospodarki społecznej. Zapewniając korzystne otoczenie regulacyjne, państwa członkowskie powinny zachęcać do powstawania **pośredników** finansowania społecznego: banków spółdzielczych, etycznych czy też komercyjnych obejmujących konkretną jednostkę zależną ukierunkowaną na gospodarkę społeczną, które dostarczałyby funduszy i instrumentów finansowania społecznego.

5.3.7. **Władze lokalne i regionalne** odgrywają kluczową rolę w zapewnianiu lokalnej infrastruktury i realizacji inicjatyw. Trzeba zaapelować, by podjęły inicjatywę współpracy z udziałem wielu zainteresowanych stron w celu wsparcia rozwoju lokalnego/regionalnego. W tym kontekście EFRR zapewnia istotne wsparcie.

5.4. *Inne zainteresowane strony*

5.4.1. **Przedsiębiorstwa gospodarki społecznej muszą same podejmować inicjatywy** na rzecz opracowania takich instrumentów, jak samodzielna kapitalizacja, finansowanie społecznościowe, udział w partnerstwach finansowania społecznego, gromadzenie swoich własnych zasobów i inicjowanie partnerstw.

5.4.2. Istotne jest również, by przedsiębiorstwa gospodarki społecznej rozważyły intensywniejszą **współpracę z partnerami zewnętrznymi**, takimi jak prywatne banki komercyjne i różni pośrednicy. Być może nie jest ona stosowna we wszystkich sytuacjach, lecz może być cenna na niektórych etapach rozwoju. Istotne jest, by we właściwych warunkach w środowisku finansowym rozwinąć zainteresowanie przedsiębiorstwami gospodarki społecznej i wiedzę na ich temat.

Bruksela, dnia 16 września 2015 r.

Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego
Henri MALOSSE

⁽²²⁾ COM(2007) 708 final.